

**HASUDER-SPI
(SAğLIK POLİTİKALARI VE İSTİHDAM)
ÇALIŞMA GRUBU**

**HALK SAğLIğI UZMANLARI GÖREV
TANIMI VE İSTİHDAMI
ÇEVİRİMİÇİ ÇALIŞTAYI RAPORU
(8 MAYIS 2021)**

Grup 1: Halk Sağlığı Uzmanı Görev Tanımı

Moderatör: Prof. Dr. Zafer ztek

Raportör: Uz. Dr. Mithat Temizer

Çalışma Grubu Katılımcı Listesi (İsme göre alfabetik sıra ile):

İsim-Soyisim	Görev unvanı	Kurumu
Bkre ıkman	Halk Sağlığı Uz.	ankırı İl Sağlık Müdürlüğü
Emine Akbal	Halk Sağlığı Arş. Gör.	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi
Emine Avcı	Epidemiyoloji Uz.	Sağlık Bakanlığı
Levent zcan	Halk Sağlığı Arş. Gör.	Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi
Melikşah Ertem	Halk Sağlığı Uz.	Emekli ğretim yesi
Meltem Akın Dikleli	Halk Sağlığı Uz.	Beyoğlu İlçe Sağlık Müdürlüğü
Meltem Pınar Karabel	Halk Sağlığı Uz.	Düzce İl Sağlık Müdürlüğü
Mithat Temizer	Halk Sağlığı Uz.	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Nurhan M. Acımış	Halk Sağlığı Uz.	Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi
Ömer Acat	Halk Sağlığı Arş. Gör.	Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi
Özgür nal	Halk Sağlığı Uz.	Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi
Pınar Okyay	Halk Sağlığı Uz.	Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi
Sarp ner	Halk Sağlığı Uz.	Lokman Hekim Üniversitesi Tıp Fakültesi
Seher Baki	Halk Sağlığı Uz.	Sincan İlçe Sağlık Müdürlüğü
Selen Gürsoy Turan	Halk Sağlığı Uz.	İzmir İl Sağlık Müdürlüğü
Selma Karabey	Halk Sağlığı Uz.	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi
Zafer ztek	Halk Sağlığı Uz.	Maltepe Üniversitesi Tıp Fakültesi

Grup 1 Raporu: Halk Sağlığı Uzmanı Görev Tanımı

Halk sağlığı uzmanının görevleri, hizmet verdikleri nüfustaki çocuklar, kadınlar, yaşlılar, çalışanlar, engelliler, göçmenler gibi kırılgan gruplar başta olmak üzere sağlık yönünden risk altındakilerin ve genel toplumun sağlık düzeyini, var olan ve gelişebilecek sorunlarını, bu sorunların nedenlerini ve toplumun sağlık gereksinmelerini bilimsel teknikler kullanarak saptamak; bireylerin ve toplumun sağlığını korumak, iyileştirmek ve geliştirmek amacıyla tek sağlık anlayışı içinde insanlara, hayvanlara ve ekolojik sistemlere ilişkin politikalar geliştirerek çözümler üretmek; bu politikalarla ilgili programların ve sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde görev almak, kontrol ve değerlendirmelerini yapmak, sağlık hizmetlerinin her kademesindeki yönetişimde sorumluluk almak, sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde liderlik ve yöneticilik yapmaktır.

Halk sağlığı uzmanı, bu görevlerini yerine getirebilmek için sağlıkla ilişkili diğer dallarda eğitim görüp görev alan diğer hekimlerle, meslek üyeleriyle ve halk sağlığı konularında hizmet veren bütün sektör, kurum ve meslek grupları ile işbirliği içinde bilgi kaynaklarına erişir, veri toplar ve değerlendirir; yönetimle ilgili olarak planlama, örgütleme, personeli sevk ve idare etme, yürütme, denetleme, eşgüdüm, bütçe yapma ve hizmetleri değerlendirme işlerini yapar.

Halk sağlığı uzmanı, başta Sağlık Bakanlığı, diğer bakanlıklar, yerel yönetimler ve niversiteler olmak üzere halk sağlığı hizmeti veren her türlü kamu, özel ve sivil toplum kuruluşları ile

uluslararası örgütlerde araştırıcılık, eğitcilik, savunuculuk, danışmanlık ve yöneticilik görevlerinde bulunur; koruyucu hizmetleri önceleyerek sağlık hizmetlerinin sunumunda, salgınların kontrolünde, olağanüstü durumlardaki sağlık yönetiminde, çevre sağlığı hizmetlerinde, okul sağlığı uygulamalarında, halkın sağlık eğitiminde, iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarında ve halk sağlığı laboratuvarlarının işletilmesinde doğrudan görev alır.

Grup 2: Halk Sağlığı Uzmanlarının alışma Alanlarıyla İlgili Mevzuat Düzenlemeleri

Moderatör: Prof. Dr. Bülent Kılıç

Raportör: Uzm. Dr. Erdem Erkoyun

Çalışma Grubu Katılımcı Listesi (İsme göre alfabetik sıra ile):

İsim-Soyisim	Görev unvanı	Kurumu
Ayşenur Beyazıt ğn	evre Sağlığı Yan Dal Uz. Öğr.	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Bülent Kılıç	Halk Sağlığı Uz.	Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi
Ceren Arkant	evre Sağlığı Uz.	şanlı Urfa İl Sağlık Müdürlüğü
Erdem Erkoyun	Epidemiyoloji Uz.	İzmir İl Sağlık Müdürlüğü
Gl Anıl Anakk	Halk Sağlığı Uz.	Kocaeli Kartepe İlçe Sağlık Müdürlüğü
İlke nc	Halk Sağlığı Uz.	Muş Merkez Toplum Sağlığı Merkezi
Olgu Nur İleri	Halk Sağlığı Uz.	İstanbul Kadıköy İlçe Sağlık Müdürlüğü
Özgür Başaran	Halk Sağlığı Uz.	Kocaeli Kandıra İlçe Sağlık Müdürlüğü

Grup 2 Raporu: Halk Sağlığı Uzmanlarının alışma Alanlarıyla İlgili Mevzuat Düzenlemeleri

Çalışma grubunun amacı yürürlükteki mevzuatı gözden geçirerek halk sağlığı uzmanlarının aldıkları tıpta uzmanlık eğitimine ve HASUDER ve TUKMOS'un görev tanımlarına uygun olarak görev yapmasını sağlayacak mevzuat değişikliklerini önermektir. Bu amaçla 6 alan belirlenmiş, belirlenen alanlarda mevzuat için önerilerde bulunulmuştur:

- 1) *Halk sağlığı uzmanlarının çalışma alanlarının tanımlanması ve çalışma alanlarının dışında görevlendirilmelerinin nlenmesi*
- 2) *İl ve ilçe düzeyinde sağlık yöneticilerinin halk sağlığı uzmanları arasından atanması*
- 3) *Yönetici olan ya da taşra teşkilatının farklı düzeylerinde çalışan halk sağlığı uzmanlarının özlük haklarının düzenlenmesi, maddi kayıpların nlenmesi.*
- 4) *Halk sağlığı uzmanlarının yer alacağı komisyonların tanımlanması (Bebek lm, Enfeksiyon Kontrol Komitesi vb)*
- 5) *Sağlıklı Hayat Merkezleri ile ilgili mevzuatın geliştirilmesi.*
- 6) *Yan Dal Uzmanlık alışma alanlarının tanımlanması (evre Sağlığı, Epidemiyoloji, İş ve Meslek Hastalıkları)*

1)Halk sağlığı uzmanlarının çalışma alanlarının tanımlanması ve çalışma alanlarının dışında görevlendirilmelerinin önlenmesi

Halk sağlığı uzmanları aldıkları uzmanlık eğitiminin gereği topluma yönelik olarak planlanan koruyucu ve geliştirici sağlık hizmetleri uygulamalarında (aile planlaması, tütünle mücadele, obeziteyle mücadele, iş sağlığı-güvenliği vb) alışırlar (bakınız Halk sağlığı uzmanlarının görev tanımı bölümü). Halk sağlığı uzmanları koruyucu hizmetlerin dışında genel klinik ve poliklinik hizmetlerinde (aile hekimliğine geçici görevlendirme gibi) ve adli tabiplik uygulamalarında çalıştırılmazlar çünkü uzmanlık eğitimleri bunu içermemektedir (bakınız TUKMOS). Halk sağlığı uzmanları her hekim gibi gerektiğinde (salgınlar gibi olağandışı durumlarda) pratisyen hekim olarak çalışabilir ancak bu uygulama uzun süreli ve kalıcı olarak yapılamaz.

Mevzuat Değişikliği Önerisinin Amacı: Halk sağlığı uzmanlarının aile hekimliği ve benzeri tedavi edici poliklinik hizmetlerinde ve adli nöbetlerde görevlendirilmesini önleyici maddelerin ilgili mevzuata eklenmesi.

İlgili Mevzuat:

- a) Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile alışma Usul ve Esaslarına Dair Yönerge (2017)
- b) Toplum Sağlığı Merkezi ve Bağlı Birimler Yönetmeliği (5 şubat 2015)
- c) Aile Hekimliği Kanunu: Kanun No: 5258 (24 Kasım 2004)
- d) TUKMOS Halk Sağlığı Uzmanlık Eğitimi ekirdek Müfredatı v.2.4 (2019)

Öneriler:

Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile alışma Usul ve Esaslarına Dair Yönerge “Madde 3: Tanımlar” ve Toplum Sağlığı Merkezi Ve Bağlı Birimler Yönetmeliği “Madde 4: Tanımlar” içine Halk Sağlığı Uzmanının tanımı ve yapacağı işler eklenmelidir.

Önerilen Tanım: *Halk sağlığı uzmanlarının görevleri, hizmet verdikleri nüfustaki çocuklar, kadınlar, yaşlılar, çalışanlar, engelliler, göçmenler gibi kırılgan gruplar başta olmak üzere sağlık yönünden risk altındakilerin ve genel toplumun sağlık düzeyini, var olan ve gelişebilecek sorunlarını, bu sorunların nedenlerini ve toplumun sağlık gereksinmelerini bilimsel teknikler kullanarak saptamak; bireylerin ve toplumun sağlığını korumak, iyileştirmek ve geliştirmek amacıyla tek sağlık anlayışı içinde insanlara, hayvanlara ve ekolojik sistemlere ilişkin politikalar geliştirerek çözümler üretmek; bu politikalarla ilgili programların ve sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde görev almak, kontrol ve değerlendirmelerini yapmak, sağlık hizmetlerinin her kademesindeki yönetişimde sorumluluk almak, sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde liderlik ve yöneticilik yapmaktır. Halk sağlığı uzmanları koruyucu ve geliştirici sağlık hizmetlerinde uzmanlaşmış, topluma yönelik koruyucu, geliştirici sağlık hizmet sunumunu planlayan bir uzmanlık dalıdır. Halk sağlığı uzmanlarının görev tanımında geçmeyen yerlerde ve tedavi edici hizmetlere ait poliklinik hizmetlerinde ve adli tabiplik uygulamalarında çalıştırılmazlar.*

Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile alışma Usul ve Esaslarına Dair Yönerge; Madde 4) bendinde yer alan “Bakanlık taşra teşkilatında görevli her derece ve unvandaki personel, kendi yetkileri dâhilindeki iş ve işlemlerin yürütülmesinde ve hizmet

sunumunda, hasta, çalışan hakları ve güvenliği mevzuatı ilkeleri çerçevesinde, kaynak israfı ve atıl kapasiteye yol açılmaksızın, performans hedeflerine uygun, etkin, verimli ve kaliteli sağlık hizmeti sunulmasını sağlamakla görevlidir” maddesine de “sağlığın korunması ve geliştirilmesi hizmetleri” eklenmelidir.

Gerekçe:

Aile Hekimliği kanunu Madde 2 ve Toplum Sağlığı Merkezi (TSM) Yönetmeliği Madde 4b aile hekimini “*Kişiyeye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri ile birinci basamak teşhis, tedavi ve rehabilite edici sağlık hizmetlerini yaş, cinsiyet ve hastalık ayrımı yapmaksızın her kişiye, kapsamlı ve devamlı olarak, belli bir mekânda vermekle yükümlü, gerektiği ölçüde gezici sağlık hizmeti veren ve tam gün esasına göre çalışan aile hekimliği uzmanı veya Bakanlığın öngördüğü eğitimleri alan uzman tabip veya tabipler*” olarak tanımlar.

Müfredat ışığında ve birinci basamak sağlık kurumlarında (İl Sağlık Müdürlükleri/İl SM, İlçe Sağlık Müdürlükleri/İlçe SM, TSM, Sağlıklı Hayat Merkezi/SAHAM vb) çalışan halk sağlığı uzmanlarının deneyimlerinden yola çıkarak; halk sağlığı uzmanı hekimin bireye yönelik tanı ve tedavi edici sağlık hizmetlerini belirli bir mekanda ve birimine kayıtlı nüfusa vermekle yükümlü aile hekimlerine vekalet etmesi beklenemez. Çekirdek müfredat temel alınarak birinci basamak sağlık kurumlarında pratisyen hekim/aile hekimi ile halk sağlığı uzmanı hekim arasındaki fark açıktır. Bireye yönelik koruyucu ve tedavi edici hizmetlerin aile hekimleri tarafından Aile Sağlığı Merkezlerinde (ASM) verildiği hem aile hekimliği uygulama yönetmeliği hem de toplum sağlığı hizmetleri yönetmeliğinde açık olarak ortaya konmuşsa da İl-İlçe SM, TSM ve ASM’leri kapsayan karşılaştırmaya olanak verecek açıklamalar içeren yeni bir yönetmelik hazırlanmalıdır. Halk sağlığı uzmanları, bir yandan kendi kurumlarında mesleki yeterlik düzeylerinin altında işlerde çalıştırılırken diğer yandan da ASM gibi görev tanımına girmeyen uygulamalar yapmaya zorlanmaktadır. Koruyucu/önleyici toplum sağlığı hizmetleri ile aile hekimliği görevleri ve halk sağlığı uzmanlarının çalışma yerleri daha açık tanımlanmalıdır.

2) İl ve ilçe düzeyinde sağlık yöneticilerinin halk sağlığı uzmanları arasından atanması

Kamu hizmetlerinin sürekli olarak geliştiği ve genişlediği günümüz dünyasında; kamu görevlerini gereği gibi yerine getirebilmenin, çağdaş devlet olabilmenin tek çaresi, liyakat ilkesine dayanan bir personel yönetim sistemi kurmaktır. Liyakat sistemi ya eğitim odaklı olan Kariyer Sistemi ile ya da işin gerektirdiği kadroların belirlendiği Norm Kadro sistemi ile olmalıdır.

Mevzuat Değişikliği Önerisinin Amacı: Yerel düzeyde sağlık yöneticilerinin halk sağlığı uzmanları arasından atanmasını sağlamak

İlgili Mevzuat:

- a) Toplum Sağlığı Merkezi ve Bağlı Birimler Yönetmeliği (5 Şubat 2015)
- b) Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönerge

- c) Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Hizmet Birimleri ve Görevleri Hakkında Yönerge
- d) Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı İdari ve Hizmet Birimleri Kadro Standartları Yönetmeliği

Öneriler:

a) Toplum Sağlığı Merkezi ve Bağlı Birimler Yönetmeliği Madde 6’da yer alan “Toplum sağlığı merkezine, müdürlüğün teklifi ve Kurumun onayı ile bir hekim, TSM başkanı olarak görevlendirilir. Görevlendirme, tercihen aşığıdaki kişiler arasından, sıralamaya uyularak yapılır” bölümünde “tercihen” sözcüğü kaldırılmalı, bunun yerine “*Halk sağlığı uzmanının atama hakkından feragat etmesi halinde öncelik sırasına göre diğer hekimler ya da hekim yoksa diğer personel arasından atama yapılır*” ifadesi eklenmelidir.

b) Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönerge Madde 8-9-10-11: İl-İlçe SM, Başkan-Başkan Yardımcısı görevleri bölümlerine “*görevlendirme aşığıdaki kişiler arasından, sıralamaya uyularak yapılır. Halk sağlığı uzmanının atama hakkından feragat etmesi halinde öncelik sırasına göre diğer hekimler ya da hekim yoksa diğer personel arasından atama yapılır*” ifadesi eklenmelidir. Sıralama alttaki gibi olmalıdır:

- a) *Halk sağlığı uzmanı, epidemiyoloji veya çevre sağlığı yan dal uzmanı hekimler,*
- b) *Halk sağlığı ya da epidemiyoloji alanında doktora yapmış hekimler,*
- c) *Halk sağlığı ya da epidemiyoloji alanında yüksek lisans yapmış olan hekimler,*
- c) *Yönetimle ilgili alanlarda doktora ya da yüksek lisans yapmış olan hekimler,*
- d) *Bakanlıkça ya da Kurumca onaylanmış toplum sağlığı ile ilgili alanlarda sertifikalı eğitim alan hekimler öncelikli olmak üzere diğer hekimler.*

c) Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönerge 6.madde 3. bend içine “.... *Birimlerin sorumluluğu, öncelik sırasına göre halk sağlığı uzmanları, şube müdürleri, uzmanlar ve en az yüksek öğrenim görmüş diğer personel tarafından yerine getirilir*” ifadesi eklenmelidir.

d) Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönergeye “*Halk sağlığı laboratuvarının yönetilmesinde öncelikle halk sağlığı uzmanı görevlendirilir. Halk sağlığı uzmanının atama hakkından feragat etmesi halinde öncelik sırasına göre diğer hekimler ya da hekim yoksa diğer personel arasından seçilir*” ifadesi eklenmelidir.

e) Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Hizmet Birimleri ve Görevleri Hakkında Yönerge Madde 5’e “*Daire Başkanları en az 5 yıl çalışma deneyimine sahip halk sağlığı uzmanları arasından atanır, Halk sağlığı uzmanının atama hakkından feragat etmesi halinde öncelik sırasına göre diğer hekimler ya da hekim yoksa diğer personel arasından atanır*” ifadesi eklenmelidir.

f) Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı İdari ve Hizmet Birimleri Kadro Standartları Yönetmeliğinde geçen “*sözleşmeli uzman statüsü isteyen bütün halk sağlığı uzmanlarına verilir*” hükmü eklenmelidir.

Gerekçe:

TC Anayasa ve yasaları, liyakat ilkesini kısmen benimsemiş durumdadır ancak bu durum uygulamaya tam olarak yansıtılabilmiş değildir. Sağlık Bakanlığı personel yönetimi ve atamaları, “siyasal kayırmacılığa oldukça açık ve zayıf bir liyakat sistemi” haline gelmiştir. Oysa kayırmacılık çalışanlar üzerine olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Yetersiz bir kişinin

emrinde çalışmak o işe layık bir çalışan için rahatsızlık vericidir. Bu durum çalışanlarda iş yerlerinin adil olmadığı gibi bir düşünce oluşmasına yol açar. Böylece ortaya çıkan güven eksikliği, iş doyumunu, motivasyonu ve performansı olumsuz etkiler.

Halk Sağlığı Uzmanları gerek TUKMOS'un kabul ettiği tanıma göre, gerekse Halk Sağlığı Uzmanları Derneğinin güncelleyerek benimsediği yeni tanıma göre sağlık alanında yönetici olmak üzere profesyonel eğitim alan bir tıpta uzmanlık dalıdır. Halk Sağlığı Uzmanlarının Tıpta Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliğine göre uzmanlık eğitimi almış olmaları, yaşanmakta olan pandemide de görüldüğü gibi uzman olmayan hekimlerden daha başarılı karar almalarını sağlamıştır. Bugünün bilgi kaynakları ile epidemiyoloji bilgisinin birleşmesi Halk Sağlığı Uzmanlarının değişen koşullarda sağlık hizmeti planlamada başarısının temelini oluşturmaktadır.

3)Yönetici olan ya da taşra teşkilatının farklı düzeylerinde çalışan halk sağlığı uzmanlarının özlük haklarının düzenlenmesi, maddi kayıpların önlenmesi.

Sağlık Bakanlığının taşra yapılanmasında halk sağlığı uzmanlarının görev alabileceği İl SM birimlerinde sorumlu olmaları durumunda İlçe SM'de ve TSM'de çalışan bir halk sağlığı uzmanına göre ek ödemede kayıpları olmaktadır. Bu durum, pek çok halk sağlığı uzmanının maddi nedenlerle İl SM birim sorumluluğu görevinden kaçınmasına yol açmaktadır.

Mevzuat Değişikliği Önerisinin Amacı: Sağlık Bakanlığı Merkez ve Taşra teşkilatında çalışan halk sağlığı uzmanlarının maddi kayıplarının önlenmesi için ek ödeme katsayılarının artırılması ve uzman kadrosundan sözleşmesinin yapılabilmesine olanak sağlanması.

İlgili Mevzuat:

- a) Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönerge (2017)
- b) Halk Sağlığı Müdürlüğü İle Merkez Laboratuvarları Personelinin Hizmet Alanı Kadro-Unvan Katsayıları (Sağlık Bakanlığı Ve Bağlı Kuruluşları Personeline Ek Ödeme Yapılmasına Dair Yönetmelik

Öneriler:

İlgili mevzuatta Sağlık Bakanlığının Merkez ve taşra teşkilatında çalışan Halk Sağlığı Uzmanlarının ek ödeme katsayısının her kurumda en az 3.00 olarak tanımlanması gerekmektedir. Ayrıca halk sağlığı uzmanlarının İl SM'de birim sorumlusu olarak görevlendirildiğinde Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönergeye göre "uzman" sözleşmesinin yapılmasına ilişkin değişiklik yapılması önerilmektedir.

Gerekçe:

Halk Sağlığı Uzmanları toplumun sağlık durumunun değerlendirilmesi ve gereksinimlere göre sağlık hizmetinin planlanması konusunda eğitim almaktadırlar. Yürürlükteki mevzuatta İlçe SM'lerde çalışan Halk Sağlığı Uzmanlarının ve TSM Başkanı olan Halk Sağlığı Uzmanlarının ek ödeme katsayılarında diğer birimlerde çalışan halk sağlığı uzmanlarına göre maddi

avantajları bulunmaktadır. Ancak aynı durum, toplum sağlık yönetimi açısından pek çok rolü olan İl SM’de çalışan Halk Sağlığı Uzmanları için geçerli değildir.

Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönerge Madde 3ğ ve 12’de “uzman” tanımı yapılmıştır. Buna göre uzman: *“Bakanlıkça belirlenen alan ve vasıflarda özel bir meslek bilgisi, tecrübe veya ihtisas gerektiren hizmetleri yürütmek üzere sözleşmeli uzman pozisyonunda istihdam edilen sözleşmeli personel”* olarak tanımlanmaktadır. Uzmanlarla sözleşme yapılmakta ve buna göre kadrolarındaki gelirlerine göre iyileşme olmaktadır. Bakanlığın taşra yapılanmasında Halk Sağlığı Uzmanlarının görev alabileceği birimlerde sorumlu olmaları durumunda, kendileriyle uzmanlık sözleşmesi yapılmazsa, ilçe sağlık müdürlüğünde çalışan bir Halk Sağlığı Uzmanına göre ek ödemede kayıpları olmaktadır.

4)Halk sağlığı uzmanlarının yer alacağı komisyon ve kurulların tanımlanması

İl ve İlçe SM düzeyinde halk sağlığı uzmanlarının yer alması gereken çok sayıda komisyon ve kurullar vardır. Ancak mevzuatın eskimiş olması ve halk sağlığı uzmanlarının sayısının giderek artması nedeniyle bu alanda yasal düzenlemelere gereksinim vardır.

Mevzuat Değişikliği Önerisinin Amacı: Halk sağlığı uzmanlarının yer alacağı komite, kurul ve komisyonların belirlenmesi.

İlgili Mevzuat:

- a) 2009/31 sayılı Bebek Ölümleri İzleme Sistemi Genelgesi
- b) 2009/17 sayılı Genişletilmiş Bağışıklama Programı Genelgesi
- c) 2008/11750 sayılı Aşı Sonrası İstenmeyen Etkiler Genelgesi
- a) 2009/31 sayılı Bebek Ölümleri İzleme Sistemi Genelgesi
- b) 2009/17 sayılı Genişletilmiş Bağışıklama Programı Genelgesi
- c) 2008/11750 sayılı Aşı Sonrası İstenmeyen Etkiler Genelgesi

Öneriler:

a)Bebek Ölümleri İnceleme Komisyonu’nda en az 1 adet halk sağlığı uzmanı görevlendirilmelidir. Halk Sağlığı Uzmanı olmadığı durumda ya da feragat etmesi halinde diğer sağlık personeli görevlendirilebilir.

b)Enfeksiyon Kontrol Komitesi’ne en az 1 adet halk sağlığı uzmanı görevlendirilmelidir. Halk Sağlığı Uzmanı olmadığı durumda ya da feragat etmesi halinde diğer sağlık personeli görevlendirilebilir.

c)Soğuk Zincir Komisyonu tanımlanmalı ve komisyonda en az 1 adet halk sağlığı uzmanı görevlendirilmelidir. Halk Sağlığı Uzmanı olmadığı durumda ya da feragat etmesi halinde diğer sağlık personeli görevlendirilebilir.

d)Hatalı Aşı Kayıt Komisyonu tanımlanmalı ve komisyonda en az 1 adet halk sağlığı uzmanı görevlendirilmelidir. Halk Sağlığı Uzmanı olmadığı durumda ya da feragat etmesi halinde diğer sağlık personeli görevlendirilebilir.

e)Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) gibi spesifik konularda görüş belirtmek üzere oluşturulan İnceleme Değerlendirme Komisyonlarında Sağlık Müdürlüğü adına katılacak temsilcilerin öncelikli olarak Çevre Sağlığı Yan Dal Uzmanı, Çevre Sağlığı Yan Dal Uzmanının olmadığı illerde Halk Sağlığı Uzmanı görevlendirilmelidir. Halk Sağlığı Uzmanı olmadığı durumda ya da feragat etmesi halinde diğer sağlık personeli görevlendirilir.

Gerekçe:

Bebek Ölümleri İnceleme Kurulu

Önlenebilir bebek ölümlerinin önlenmesi bir toplumun varlığı ve gelişimi için en can alıcı noktadır. Toplumun sürdürülebilirliği bebeklerin erişkin çağa ulaşması, üretime katkı sağlaması ve yeniden üremesiyle mümkündür. Bebek ölümleri genel olarak toplumların sosyoekonomik gelişmişliklerinin bir göstergesi olarak ele alınırlar. Bu bağlamda yaşam beklentisiyle birlikte en yaygın kullanılan sağlık göstergesi bebek ölüm hızıdır. Bu noktaların ötesinde bebek ölümleri bebeği kaybeden anne için de önemli bir manevi yük olacaktır. Kabaca bu çerçevede bebek ölümleri Halk Sağlığının kuramsal ve uygulama alanlarının en önem verdiği noktalardan birisidir.

Bebek ölümünün sağlık göstergesi olarak incelenmesi ve raporlanması Halk Sağlığının temelinde yer almasına karşın, Bebek Ölümleri İzlemi Sistemi Genelgesi'nde göre ülkemizde gerçekleşen her bir bebek ölümünün değerlendirilmesi; nedenlerinin ve nasıl önlenebileceğinin belirlenebilmesi amacıyla her ilde (İstanbul'da her ilçede) bebek ölümlerini inceleme kurulu aşağıdaki üyelerden oluşmaktadır:

1. Sağlık müdürü ya da yardımcısı
2. AÇSAP şube müdürü
3. Yataklı tedavi hizmetleri şube müdürü
4. En az 1 çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanı
5. 1 kadın hastalıkları ve doğum uzmanı
6. Birinci basamak sağlık kuruluşlarında görev yapan 1 pratisyen hekim
7. Gerek görüldüğü hallerde kurul başkanı diğer uzmanlık branşlarından hekimleri de davet edebilir.

Genelgenin çıktığı 2009 yılında ülkemizde Halk Sağlığı Uzmanı sayısının az olduğu bilinmektedir. Aradan geçen yıllarda Halk Sağlığı Uzmanlarının sayısı artmıştır. Bu nedenle bu komisyonda Halk Sağlığı Uzmanlarının görevlendirilmesi bebek ölümlerinin güncel bilimsel gelişmeler ışığında incelenmesine katkı sağlayacaktır.

Soğuk Zincir Komisyonu

Aşı en önemli toplum sağlığı girişimlerinden biridir. Yaşam beklentisinin 20. Yüzyıl boyunca tüm dünyada 40 yıldan 80'lere ulaşmasında sanitasyon, sağlıklı konutun yaygınlaşmasının ardından aşılardan önemli bir katkı sağladığı bilinmektedir. Bu haliyle aşılardan sağlıklı bir biçimde son noktaya erişimi önemlidir. Sağlık Bakanlığının geçen yıllarda geliştirdiği Aşı Isı ve Sıcaklık Takip Sistemi (ATS) Genişletilmiş Bağışıklama Programı kapsamında uygulanan aşılardan son kullanıcıya sağlıklı bir biçimde ulaşmasının temelini oluşturmaktadır.

Aşılardan önemli bir sağlık girişimi olmalarının yanında, bir kamu malıdır. İl Sağlık Müdürüyle protokol yaparak ATS'ye dahil olan kamu ve özel her sağlık kuruluşu bir kamu malını tüketmektedir. Bu nedenle protokole uygun olmayan kullanımlar (aşılardan uygunsuz sıcaklıkta tutulması) bir komisyon tarafından incelenmekte, aşılardan kullanılabilir olup olmadıklarına karar verilmektedir. Sağlık kuruluşundan soğuk zincir koşullarına neden uyulmadığı konusunda gönderilmiş olan bilgiler tutarlı bulunursa, kırılmaya maruz kalan aşılardan kullanılmasına,

tatarsız bulunursa disiplin incelemesine karar verilmektedir. Bu haliyle komisyonun toplum sağlığı adına önemli bir görev üstlendiği görölmektedir. Sayılan nedenlerle Genişletilmiş Bağışıklama Programı Genelgesi'nde Soğuk Zincir Komisyonu tanımlanmalı ve komisyonda Halk Sağlığı Uzmanına yer verilmelidir.

Hatalı Aşı Kayıt Komisyonu

Bağışıklama uygulamaları sırasında çeşitli hatalar olabilmektedir. Bunların gerekçesi çoğunlukla iş yoğunluğudur. En yaygın hatalar aşı kaydının başvuran kişi yerine hastane bilgi yönetim sisteminde adı açık kalmış bir önceki kişiye kayıt yapılmasıdır. Ancak bazı durumlarda, hastane ve aile hekimlerinin özellikle bebeklere uygulanması aşuları yineleyen kereler uygulamalarına ya da uygulama olarak sanal kayıt yapmalarına rastlanmakta, bu durumlarda klinik değerlendirme yapmak gerekmektedir. Hatta bazı hatalı aşı kayıt bildirimleri Aşı Sonrası İstenmeyen Yan Etki Komisyonu'nun görev kapsamına girmektedir. Bu nedenle Hatalı Aşı Kayıt Komisyonu oluşturulmalı ve Halk Sağlığı Uzmanlarının bu komisyonlarda da görev alması sağlanmalıdır.

Enfeksiyon Kontrol Komitesi

11.08.2005 tarih ve 25903 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yataklı Tedavi Kurumları Enfeksiyon Kontrol Yönetmeliği'ne göre yataklı tedavi kurumlarında sağlık hizmetleri ile ilişkili olarak gelişen enfeksiyon hastalıklarını önlemek ve kontrol altına almak, konu ile ilgili sorunları tespit etmek, çözümüne yönelik faaliyetleri düzenleyip yürütmek ve yataklı tedavi kurumları düzeyinde alınması gereken kararları gerekli mercilere iletmek üzere bütün yataklı tedavi kurumlarında enfeksiyon kontrol komitesi kurulması gerekmektedir. Yönetmeliğin 5. maddesinde enfeksiyon kontrol komitesinin teşkili belirlenmiştir. Buna göre komite aşığıda sıralanmış olan kişilerden oluşmaktadır:

- a) Yöneticinin görevlendireceği bir başhekim yardımcısı veya dekan yardımcısı,
- b) Enfeksiyon hastalıkları ve klinik mikrobiyoloji kliniği veya anabilim dalı temsilcisi, çocuk hastanelerinde çocuk enfeksiyon hastalıkları yan dal uzmanı, çocuk enfeksiyon hastalıkları yan dal uzmanı yoksa çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanlık dalından, üniversite hastanelerinde anabilim dalı veya bilim dalı başkanı ya da yerine görevlendireceği bir uzman, eğitim hastanelerinde klinik Őefi veya koordinatör Őef ya da yerine görevlendireceği bir uzman, diğer yataklı tedavi kurumlarında ise, yönetici tarafından görevlendirilecek bir uzman,
- c) Dahili tıp bilim dallarından tercihen iç hastalıkları uzmanı; üniversite hastanelerinde anabilim dalı başkanı ya da yerine görevlendireceği bir uzman, eğitim hastanelerinde klinik Őefi veya koordinatör Őef ya da yerine görevlendireceği bir uzman, diğer yataklı tedavi kurumlarında ise, yönetici tarafından görevlendirilecek bir uzman,
- d) Cerrahi tıp bilim dallarından tercihen genel cerrahi uzmanı; üniversite hastanelerinde anabilim dalı başkanı ya da yerine görevlendireceği bir uzman, eğitim hastanelerinde klinik Őefi veya koordinatör Őef ya da yerine görevlendireceği bir uzman, diğer yataklı tedavi kurumlarında ise, yönetici tarafından görevlendirilecek bir uzman,
- e) Mikrobiyoloji ve klinik mikrobiyoloji laboratuvarı temsilcisi,
- f) Başhemşire veya hemşirelik hizmetleri müdürü,
- g) Enfeksiyon kontrol hekimi,
- h) Enfeksiyon kontrol hemşiresi,

- i) Eczane sorumlusu,
- j) Hastane müdürü

Yönetmeliğin 2. maddesinde kapsamın yataklı tedavi kurumları olduğu belirtilmiş olmakla birlikte bu durum komiteye hastane dışından bir halk sağlığı uzmanı görevlendirmenin önünde bir engel değildir.

5)Sağlıklı Hayat Merkezleri (SAHAM) ile ilgili mevzuatın geliştirilmesi.

Sağlıklı Hayat Merkezleri topluma yönelik sağlığı koruyucu ve geliştirici sağlık hizmetleri sunduğu için halk sağlığı uzmanlarının çalışacağı ve Merkez sorumlusu olabileceği kurumlardır.

Mevzuat Değişikliği Önerisinin Amacı: Sağlıklı Hayat Merkezleri ile ilgili mevzuatın geliştirilmesi, Sağlıklı Hayat Merkezi birim sorumlusunun özlük kazanımlarının da tanımlanarak Halk Sağlığı Uzmanı görevi olarak tanımlanması.

İlgili Mevzuat:

- a) Toplum Sağlığı Merkezi ve Bağlı Birimler Yönetmeliği (5 Şubat 2015)
- b) Kamu Sağlık Tesisleri Ruhsatlandırma Yönetmeliği (R.Gazete No: 30894 tarih 20.9.2019)
- c) Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşları Personeline Ek Ödeme Yapılmasına Dair Yönetmelik

Öneriler:

a)SAHAM sorumlu hekimi halk sağlığı uzmanıdır. Halk Sağlığı Uzmanı olmadığı durumda ya da feragat etmesi halinde diğer sağlık personeli sorumlu olabilir.

b)Toplum sağlığı Merkezi ve bağlı birimler Yönetmeliğinde Madde 4'e SAHAM sorumlu hekimliği kavramı eklenmelidir.

c)Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşları Personeline Ek Ödeme Yapılmasına Dair Yönetmelik'in Ek-2'sinde yer alan Halk Sağlığı Müdürlüğü İle Merkez Laboratuvarları Personelinin Hizmet Alanı Kadro-Unvan Katsayıları SAHAM birimi sorumlu hekimi ifadesi eklenmeli ve halk sağlığı uzmanlarına özel bir katsayı (3.00) belirtilmelidir.

d) Kamu Sağlık Tesisleri Ruhsatlandırma Yönetmeliği Bölüm II'de Birinci Basamak Sağlık Tesisleri başlığında SAHAM birimden ziyade ayrı bir merkez gibi geçmektedir. Bazı illerde TSM ile iç içe bazı illerde farklı binalarda olabilen ve birinci basamak hizmetlerinde Aile Sağlığı Merkezlerinde sağlanamayan birinci basamak sağlık hizmetlerinin verilmesi ya da desteklenmesi şeklinde planlanmış SAHAM'lar için; ayrı bir mevzuat oluşturulması gerekmektedir. SAHAM içindeki bazı birimler için de yine hekim tercihleri halk sağlığı uzmanı üzerinden ifade edilmelidir (KETEM, ÇEKÜS birimi vb). Bu konuda ek bir mevzuat çalışmasına ihtiyaç vardır.

Gerekçe:

SAHAM'lar Halk Sağlığı Uzmanlarının mesleki becerilerini pratik olarak uygulayabilecekleri önemli bir merkezdir. Ancak SAHAM'larla ilgili mevzuat yeterli değildir. Toplum Sağlığı Merkezi ve Bağlı Birimler Yönetmeliği'nin tanımları içeren dördüncü maddesinin "m" bendi SAHAM birimini tanımlar. Buna göre SAHAM birimi; aile ve toplum sağlığı merkezlerinin sunmuş olduğu birinci basamak sağlık hizmetlerini güçlendirmek, bu hizmetlere ulaşımı kolaylaştırmak, sağlığa yönelik risklerden birey ve toplumu korumak ve sağlıklı yaşam tarzını teşvik etmek amacıyla oluşturulan birim olarak tanımlanmıştır.

Aynı Yönetmeliği 41. Maddesinde; SAHAM biriminin topluma yönelik görevleri olarak;

a) Sağlıklı beslenme danışmanlığı yapmak, obezite tanısı alan kişilere sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite konularında, bireysel beslenme danışmanlığı dâhil olmak üzere bilgi, eğitim ve danışmanlık hizmetlerini vermek,

b) Sağlıklı bireylerde kişilerin fiziksel aktivitelerini düzenlemek ve hareket kabiliyetlerini artırmak için bireye özel fiziksel aktivite ve egzersiz programlarını planlamak ve uygulamak,

c) Sağlıklı bireylerin; kronik hastalıklar ve risk faktörlerinin önlenmesi ve kontrolüne yönelik bireysel danışman faaliyetleri, grup danışmanlık hizmetleri ve farkındalık eğitimlerini yürütmek, sağlıklı yaşlanma danışmanlığı yapmak,

ç) Bireylerin kendi hastalıklarını tanıyabilmeleri, bulguları belirleyebilmeleri ve kendileri için iyi olduğunu düşündükleri kararları alabilmeleri için sağlık okuryazarlığı hizmetlerini vermek,

d) Kadın ve üreme sağlığı ile KETEM faaliyetlerine yönelik hizmetleri yürütmek,

e) Koruyucu ruh sağlığı, sigara bırakma, çocuk gelişimi, sosyal hizmet, risk grupları danışmanlığı gibi psiko-sosyal destek faaliyetlerini yürütmek,

f) Ağız diş sağlığı, okul sağlığı, teşhis ve tedaviye yönelik laboratuvar ve görüntüleme, pansuman ve enjeksiyon gibi destek hizmetlerini sunmak,

g) Bölgesindeki enfeksiyon kontrol hizmetlerini yürütmek,

ğ) Bakanlıkça veya Müdürlükçe verilecek benzeri hizmetleri yürütmek" şeklinde açıklanmıştır.

Hemen tüm maddeler Halk Sağlığı Uzmanının saha becerisinin kullanılabilceği alanlar gibi görünmesine karşın birimin sorumlusunun kim olduğu tanımlanmamış, yapılandırılması netleştirilmemiştir.

6) Yan Dal Uzmanlık çalışma alanlarının tanımlanması (Çevre Sağlığı, Epidemiyoloji, İş ve Meslek Hastalıkları)

Halk sağlığı uzmanlarının çevre sağlığı ve epidemiyoloji alanlarında yan dal uzmanı olmalarına karşın Sağlık Bakanlığı içindeki görev yerleri ve tanımları açık değildir. Bunun yanında iş ve meslek hastalıkları uzmanlarının görev yerleri ve tanımları nispeten daha belirlidir. Meslek hastalığı tanısı koymaya yetkili hastanelere görevlendirilmekte ve meslek hastalığı poliklinik hizmeti vermektedirler. Ancak iş ve meslek hastalıkları yan dal uzmanı olan halk sağlığı uzmanlarının da kendi istekleri dışında ana dallarında görevlendirilerek meslek hastalığı poliklinik hizmeti verememeleri de söz konusu olabilmektedir.

Mevzuat Değişikliği Önerisinin Amacı: Çevre sağlığı, iş ve meslek hastalıkları ve epidemiyoloji yan dal uzmanlarının görev tanımlarının ve çalışma yerlerinin belirlenmesi.

İlgili Mevzuat:

- a) Tıpta Uzmanlık Kurulu Müfredat Oluşturma Standartları Belirleme Sistemi (TUKMOS) Çevre Sağlığı Uzmanlığı v.2.4. 2019
- b) Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği (25.11.2014 ve 29186 s Resmî Gazete)
- c) Yüksek Çevre Kurulu ve Mahalli Çevre Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik (03.08.2013 tarih ve 28727 Sayılı Resmî Gazete)
- d) “Bulaşıcı Hastalıklar İle Mücadele Rehberi” Sağlık B 2018/22 nolu Genelge eki
- e) Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönerge (2017)

Öneriler:

D)Çevre Sağlığı Yan Dal Uzmanlığı:

- a) Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönerge içinde “Madde 3: Tanımlar” içine “Çevre Sağlığı Yan Dal Uzmanı” tanımı eklenmelidir. İl SM’lerde “Çevre Sağlığı Birim sorumlusu öncelikli olarak Çevre Sağlığı yan dal uzmanı, Çevre Sağlığı Yan Dal Uzmanı olmadığı durumda ya da feragat etmesi halinde Halk Sağlığı Uzmanı ve Halk Sağlığı Uzmanı olmadığı durumda ya da feragat etmesi halinde diğer sağlık personeli görevlendirilir” şeklinde sıralama olmalıdır.
- b) Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) gibi spesifik konularda görüş belirtmek üzere oluşturulan İnceleme Değerlendirme Komisyonlarında İl SM adına katılacak temsilcilerin öncelikli olarak Çevre Sağlığı Yan Dal Uzmanı, Çevre Sağlığı Uzmanının olmadığı illerde Halk Sağlığı Uzmanı olması mecburiyeti getirilmelidir.
- c) İl Bulaşıcı Hastalık Danışma Komisyonları için Sağlık Bakanlığının 2018/22 nolu Genelge eki Bulaşıcı Hastalıklar İle Mücadele Rehberi’nde “Komisyonda Kamu Hastaneleri Hizmetleri Başkan Yardımcısı, Bulaşıcı Hastalıklar Birim Sorumlusu, Çevre Sağlığı Birim Sorumlusu, tercihen üniversitelerden halk sağlığı uzmanı, enfeksiyon hastalıkları ve klinik mikrobiyoloji uzmanı ile il içinde tercihen epidemiyoloji uzmanı olmak üzere Bakanlığımızca düzenlenen temel epidemiyoloji eğitimlerini almış personel yer alacaktır” ifadesi yer almaktadır. Rehberdeki bu bölüme “Çevre Sağlığı Yan Dal Uzmanının olduğu illerde Çevre Sağlığı Yan Dal Uzmanının bu komisyonda yer alması sağlanacaktır.” ifadesi eklenmelidir.
- d) Mahalli Çevre Kurulları’nda İl SM temsilcisi olarak Çevre Sağlığı Yan Dal Uzmanı olması, Çevre Sağlığı Yan Dal Uzmanının olmadığı illerde Halk Sağlığı Uzmanı olması mecburiyeti getirilmelidir. Kurul yapılarının gözden geçirilerek sadece imza yetkisi olan temsilcilerin değil, öncelikli olarak Çevre Sağlığı Yan Dal Uzmanı veya Halk Sağlığı Uzmanlarının danışman statüsünde kurullara katılması sağlanmalıdır.

Gerekçe:

Günümüzde nüfus, bilgi-iletişim, teknoloji ve üretim çeşitliliği çevrenin çok değişmesine, hava, su, toprak ve besinlerin kirlenmesine yol açmıştır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde

yaşayan herkes, çevresel tehlikelere su, hava ve yiyeceklerle veya doğrudan temas yoluyla maruz kalmaktadırlar. Bu nedenle, çevre sağlığı tıbbın ve halk sağlığının en önemli alanlarından biri haline gelmiştir. Çevre Sağlığı Yan Dal Uzmanlığının multidisipliner bir perspektifle çevrede sağlığı etkileyebilecek durum ve olayları insanlar, canlılar ve ekosistem açısından değerlendiren bir tıpta yan dal uzmanlığı olması sebebiyle mevzuatta bazı değişikliklere ihtiyaç duyulması gündeme gelmiştir. Ayrıca Sağlık Etki Değerlendirmesi (SED) mevzuatında da öncelikli olarak Çevre Sağlığı Yan Dal Uzmanı, Çevre Sağlığı Uzmanının olmadığı illerde Halk Sağlığı Uzmanının Etki Değerlendirme sürecinde aktif görev alması sağlanmalıdır.

Çevre sağlığı ile ilgili birçok konu, mevzuata göre Sağlık Bakanlığının yetki alanının dışında kalmış durumdadır (Gürültü, atık yönetimi, hava kirliliği, gıda güvenliği vb.). Çevre Sağlığı Uzmanı bu konularla ilgili olarak yetki sahibi bakanlıklarla (Tarım ve Orman- Çevre ve Şehircilik) koordinasyon sağlama veya ilgili bakanlıklarda çalışma şeklinde görevi alabilir.

DSÖ'nün tanımına göre SED bir politikanın, programın veya projenin belirli bir nüfus üzerindeki, özellikle de savunmasız veya dezavantajlı gruplar üzerindeki potansiyel sağlık etkilerini değerlendirmek için kullanılan pratik bir yaklaşımdır. SED sürecinde karar vericiler ve paydaşlar için, teklifin olumlu sağlık etkilerini en üst düzeye çıkarmak ve olumsuz sağlık etkilerini en aza indirmek amacıyla öneriler geliştirilir. Bu süreç, demokrasi, hakkaniyet, sürdürülebilir kalkınma ile kanıtların ahlaki kullanımı ilkelerine dayanmaktadır. Ülkemizde SED adına henüz bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Dünyadaki örneklerinden yola çıkılarak bu konuda mevzuat geliştirilmesi önceliklendirilmelidir. Kent plancıları, başta çevre sağlığı ve halk sağlığı uzmanları olmak üzere sağlık çalışanları ile sosyal çalışmacılar etki değerlendirme süreçlerine katılmalıdır.

II)Epidemiyoloji Yan Dal Uzmanlığı:

Epidemiyoloji yan dal uzmanı toplumsal olarak sağlık düzeyini inceleme ve değerlendirme teknikleri üzerine eğitim almış bir halk sağlığı veya enfeksiyon hastalıkları uzmanıdır. Bu yetkinlikleriyle toplumsal düzeyde sağlık düzeyinin değişimini belirli göstergelerle inceler.

Öneri:

Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Çalışma Usul ve Esasları Yönergesinde birim sorumlusunun Epidemiyoloji Uzmanı olduğu Epidemiyolojik Değerlendirme Birimi kurulması. Bu birim:

- a) İlde toplanan halk sağlığına ilişkin ölüm nedenleri, bulaşıcı hastalık sürveyansı, bulaşıcı olmayan hastalık kayıtları, sigarayı bırakma polikliniği verilerini toplar, üçer aylık aralıklarla ve yıllık olarak İl Sağlık Müdürüne rapor olarak sunar.
- b) İl Sağlık Müdürlüğü birime Halk Sağlığı Uzmanı ve Veri Hazırlama Kayıt İşletmeni görevlendirir.
- c) Bulaşıcı Hastalıklar, Aşı Programları, Tübeerküloz, Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat, Tütün ve Madde Bağımlılığı Mücadele, Çocuk Ergen, Kadın ve Üreme Sağlığı, Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar, Toplum Sağlığı ve Göç Sağlığı birimlerinden belirlenen birer çalışan birime haftanın bir iş günü birimde görevlidir ve kendi biriminin verilerini raporlama usulüne uygun olarak aktarır.
- d) Epidemiyoloji uzmanları liderliğinde Epidemiyolojik Değerlendirme Birimi Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, bölgesel kalkınma ajansları gibi ulusal ya da Avrupa Birliği gibi uluslararası fon sağlayan kuruluşların kamu yönetimi ile ilgili

akademik gelişim sağlayacak fonlarına İl Sağlık Müdürlüğünün proje üretmesine öncülük eder.

Gerekçe:

Sağlık Bakanlığında taşra örgütlenmesinin görevleri dikey dağıttığı, bu dağılımın da birimler arasında etkin koordinasyon olmadığında kopukluklara neden olabileceği görülmektedir. Epidemiyoloji uzmanı, yeni kurulacak bir birim altında koordinatör birim rolü üstlenirse, İl Sağlık Müdürüne kritik karar alma süreçlerinde yararlı olacaktır. Sağlık Bakanlığı Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönerge incelendiğinde, Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığı birimlerinden Toplum Sağlığı ve Eğitim Hizmetleri Birimi, Göç Sağlığı, Bulaşıcı Hastalıklar, Tüberküloz, Aşı Programları, Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar, Çocuk, Ergen, Kadın ve Üreme Sağlığı, Ruh Sağlığı, Kanseri gibi birimlerin izlemekle görevli olduğu epidemiyolojik göstergelerin değerlendirilmesinde ve eşgüdümünde rol alabilir. İlin ek araştırma ihtiyacının belirlenmesinde özellikle üniversitelerden yapılan taleplerin bu alan yönlendirilmesinde rol oynar. Bakanlığın merkezi olarak planladığı çalışmaların il düzeyinde doğru ve güvenilir biçimde uygulanması ile ilgili gerekli eğitim ve organizasyonu da yapar. Teknik düzeyde Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü müdahale epidemiyolojisi birimleri ile irtibatlı olarak çalışır.

Pratik olarak İl Sağlık Müdürlüklerinde benzer bir görevli Kalite Birimlerinin yaptığı görülmektedir. Ancak Kalite Birimi çalışanları epidemiyoloji eğitimi almamış olmaları nedeniyle, elde ettikleri göstergelerin niteliklerinden, neyi gösterdiğinden habersiz olarak toplanması istenen sayıları toplamaktadır. Bu işe; İl Sağlık yönetimine veriye dayalı olarak nitelikli yol göstermeyi sağlamamaktadır. Bu nedenle Epidemiyoloji Uzmanı olan İl Sağlık Müdürlüklerinde Epidemiyolojik Değerlendirme Birimi kurulabilir. Birim çalışanları yukarıda anılan birimlerde aktif rol alanlar içinden, haftanın belli günleri ve saatlerinde Epidemiyolojik Değerlendirme Birimi çalışanı olarak görevlendirilirler. Birim sorumlusu Epidemiyoloji Uzmanı olur. Birim İl Sağlık Müdürüne bağlı olarak çalışarak, bulunduğu kentin toplumsal göstergelerinin nitelikli izlenmesini sağlar. Müdüre mevzuatla belirlenen aralıklarla değerlendirme raporu hazırlar.

Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönerge'nin Başkanlıklarda kurulacak birimleri tanımlayan Ek-II'sinde anılan yapıya benzer İzleme, Değerlendirme ve İstatistik Biriminin kurulduğu, birimin öncelikli görevinin aile hekimliği izleme ve değerlendirme iş ve işlemlerini yürütmek olduğu ancak halk sağlığı alanındaki istatistik verileri değerlendirmek, standartlara uygun analiz etmek, rapor haline getirmek ve önerilerde bulunmakla da görevli olduğu görülmektedir. Ancak burada yapılan önerme, halihazırdaki düzenlemede öngörülmemiş özgün unsurları içermektedir. Bunların en önemlisi birimler arasında eksik olan köprü görevinin üstlenilmesi ve veri değerlendirme görevinin bu veriyi değerlendirmede uzman olan epidemiyoloji uzmanlarına verilmesidir.

III) İş ve Meslek Hastalıkları Yan Dal Uzmanlığı:

İş ve meslek hastalıkları uzmanları öncelikle meslek hastalığı tanısı koymaya yetkili hastanelerde ve sağlık kurullarının bulunduğu ilgili kuruluşlarda görevlendirilmelidir. İş ve meslek hastalıkları uzmanları; üniversiteler (özellikle eğitim programı olan), eğitim araştırma hastaneleri, Sağlık Bakanlığı Merkez Teşkilatı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Merkez Teşkilatı, referans hastaneler, SGK, enstitüler ve özellikle sanayi bölgesindeki hastaneler gibi kamu kurumlarında görev yapmalıdır.

İş ve meslek hastalığı uzmanlarının görev tanımı dışında çalıştırılmaması, meslek hastası değerlendirme süreçlerinin uzun ve zor olması nedeniyle hastanelerde ek ödemelerde performans sisteminden ayrı değerlendirilerek ücretlendirilmeleri gereklidir. Görevlendirildikleri kurumlarda meslek hastalığı tanı-tedavi olanaklarının sağlandığından ve alt yapı eksikliklerinin giderildiğinden emin olunmalıdır.

Bundan sonraki süreçte iş ve meslek hastalıkları uzmanlarının iş sağlığıyla ilgili hem akademik alanda hem de uygulamalı süreçlerde öncü rol üstlenmesi için eğitim programlarında Halk sağlığı anabilim dallarında iş ve meslek hastalıkları bilim dallarının kurulması teşvik edilmelidir.

SONUÇ

Mevzuat değişiklikleriyle ilgili bu taslak çalışmada Halk Sağlığı Uzmanlarının çalışma alanları için sadece Sağlık Bakanlığı içinde görev alabileceği alanlar ele alınmıştır. Ancak kuşkusuz Halk Sağlığı Uzmanlarının diğer Bakanlıklarda da görev alabilmesi Dünya Sağlık Örgütü'nün "*Tüm Politikalarda Sağlık*" ilkesine uygun olacaktır. Bu nedenle diğer Bakanlıkların mevzuatında somut öneri yapılabilecek alanların ayrıca çalışılması gerekmektedir. Başta Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Gıda ve Tarım, İçişleri Bakanlığı olmak üzere Halk Sağlığı Uzmanlarının diğer Bakanlıklarda görev alması toplum sağlığı adına katkı sağlayacaktır. Ayrıca yerel yönetimlerde (özellikle büyük şehir belediyelerinde) sağlık hizmetlerinin planlanmasında da Halk Sağlığı Uzmanı bakışına gereksinim vardır. İlgili mevzuat bu yönde geliştirilmelidir.

Sağlık Bakanlığının gerek Merkez, gerek taşra yapılanmasında önemli bir eksiklik olduğu görülmektedir. Sağlık Bakanlığı örgütlenmesinde Halk Sağlığı hizmetleri daha çok birinci basamak sağlık hizmetlerinin örgütlenmesi ve programlarına sınırlandırılmıştır. Oysa Halk Sağlığı birinci, ikinci ve üçüncü basamakla bir bütündür. Sağlık Bakanlığı yapılanmasında Halk Sağlığı bakışının hastane hizmetlerini ve ilaç politikalarının izlenmesini de kapsar şekilde bir örgütlenmeye gereksinim bulunmaktadır. Halk Sağlığı Uzmanlarının sağlığın bütününe değerlendirmesi ve değişen gereksinimleri saptaması sağlık hizmetinin evrensel ilkeler ışığında verilmesine katkı sağlayacaktır.

Grup 3: Halk Sağlığı Uzmanlarının Yeni alışma Alanları

Moderatör: Prof. Dr. Erhan Eser

Raportör: Doç. Dr. Lütfi Saltuk Demir

Çalışma Grubu Katılımcı Listesi (İsme göre alfabetik sıra ile):

Adı Soyadı	Ünvanı	Görev yeri
Ahmet Soysal	Halk Sağlığı Doktora	Emekli Öğretim Üyesi
Aysun Aras	Halk Sağlığı Uz.	Erzurum Atatürk Üniversitesi
Ayşen Bulut	Halk Sağlığı Uz.	İstanbul Üniversitesi
Buhara Önal	İş Sağlığı Doktora	Emekli
Çiğdem ağlayan	Halk Sağlığı Uz.	Kocaeli Üniversitesi
Eray Öntaş	Halk Sağlığı Arş Gör.	Hacettepe Üniversitesi
Erhan Eser	Halk Sağlığı Uz.	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Ferhat Yıldız	Halk Sağlığı Uz.	Hakkari Merkez Toplum Sağlığı Merkezi
Fikret şan	evre Sağlığı Uz.	şan evre Danışmanlık şti.
Gülser Doğan	Halk Sağlığı Uz.	Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü
Hande Harmancı	Halk Sağlığı Uz.	DSÖ-Azerbaycan Ülke Koordinatörü
Hasan Ter	Halk Sağlığı Doktora	an Termik Santrali
Lütfi Saltuk Demir	Halk Sağlığı Uz.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Müjde İlęün	Halk Sağlığı Uz.	Manisa şehzadeler İlçe Sağlık Müdürlüğü
Öykü Öztürk Arıkan	Halk Sağlığı Arş Gör.	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Sabanur avdar	Halk Sağlığı Uz.	Üsküdar İlçe Sağlık Müdürlüğü
Sibel Kıran	İş Sağlığı Doktora	Hacettepe Üniversitesi
Tuğrul şahbaz	Halk Sağlığı Uz.	Batı Eğitim İşyeri Hekimliği

Grup 3 Raporu: Halk Sağlığı Uzmanlarının Yeni alışma Alanları

I-Amaç

Çalışma grubunun amacı, Halk Sağlığı uzmanları ve Halk Sağlıkıların Sağlık Bakanlığı (SB) ve SB dışındaki diğer kamu ve özel kurum ve kuruluşlardaki istihdamını etkileyen faktörleri saptayarak istihdamla ilgili çözüm önerileri geliştirmektir.

II-Yöntem:

HASUDER Sağlık Politikaları ve İstihdam alışma grubu (SPİ-G) tarafından, 7 Mayıs 2021 tarihinde düzenlenen alıştayın “Halk Sağlığı Uzmanlarının Sağlık Bakanlığı dışındaki kurum ve kuruluşlardaki istihdamı” başlıklı çalışma grubunu, halen HS alanındaki çeşitli kuruluşlarda çalışan katılımcılar oluşturmuşlardır. Çalıştaya, HS anabilim dallarından akademisyenler ve araştırma görevlileri, SB taşra teşkilatında hekim ve yönetici olarak görev yapan HS uzmanları ve doktora derecesi alanlar, İş Sağlığı, turizm sağlığı ve evre sağlığı alanında SB dışındaki özel kuruluşlarda; sivil toplum kuruluşlarında ve uluslar-arası kuruluşlarda görev yapan Halk Sağlıkçılar katılmışlar, görüş ve deneyimlerini aktarmışlardır. Bu raporun içeriği katılımcıların

doğrudan katkısıyla oluşturulmuş, raporu hazırlayanlar bu çalıştaydaki tartışmalar dışında ek katkı yapmaktan kaçınmışlardır. Bunun sonucu olarak da rapor akışında bazı kopukluklar beklenebilir.

Çalışma grubunda Dr. L. Saltuk Demir'in yaptığı çerçeve sunumu takiben, katılımcılardan iki soruya yanıt vermeleri istenmiş, bütün katılımcılara sırasıyla eşit sürelerle söz verilmiştir. Bu sorular:

1-Sağlık Bakanlığı veya Üniversitelerde çalışan Halk Sağlığı Uzmanları, başka çalışma alanlarında (kuruluş ya da sektörlerde) çalışmalı mı, çalışmayı tercih ediyorlar mı? Neden?

2- Halk Sağlığı uzmanlarının Sağlık Bakanlığı veya Üniversite dışındaki (kamu veya özel sektördeki) kurum ve kuruluşlarda çalışabilmeleri için fırsatlar (kolaylaştırıcı faktörler) ve güçlükler (riskler) nelerdir?

Bu rapor, çalışma grubu moderatörü Dr. Erhan Eser ve raportör Dr. L.Saltuk Demir tarafından tartışmaların derlenmesiyle hazırlanmıştır.

III-Saptamalar ve Tartışma

a-HS uzmanı istihdamının gerekçesi ve Halk Sağlığı Uzmanın etkinliği

Covid-19 Pandemisi Halk Sağlığı uzmanının tanınırlığını ve HS altyapısı olan insan-gücünün önemini Dünyada ve Türkiye’de artırdı. Bu durum, yakın gelecekte istihdamda bir fırsat yaratabilir. Ayrıca, son yıllarda yükselen bir kavram olan “Tek Sağlık” kapsamında çok disiplinli yapı içinde Halk Sağlığı uzmanının yeri çok önemlidir. Ancak günümüzde Halk Sağlığı (HS) uzmanı sadece Türkiye’de değil bütün dünyada mutsuzdur. Bunun nedenini -başka yerde aramaya gerek yoktur, bunu “sağlıktan kar etme” çabasında, yani sağlık alanında uygulanan liberal politikalarda aramak gerekir. Diğer taraftan, bu politikaların bir uzantısı olarak son yıllarda dünyada yaşanan “Sağlık Reformları Pandemisi” de halk sağlıkçıların hükümetler tarafından kullanımını azaltmıştır. Bütün bunlara karşın Halk Sağlığı, uluslar-arası alanda giderek yükselmektedir, çünkü Halk Sağlığına, sadece yönetmek için değil “değiştirmek için” de büyük gereksinim vardır.

Halk Sağlıkçıları, yönetim ve epidemiyoloji alanındaki yetkinlikleri nedeniyle “kök hücredir” . Bu nedenle sadece kamuda değil sağlığın her alanında söz sahibi olmalıdırlar. Halk Sağlığı, sadece SB ve üniversitelerde değil, tüm kamu ve özel kuruluşlar için HS bir çalışma alanıdır. Yani HS uzmanı sadece kamuda değil, insanın ve toplumun olduğu her yerde istihdam edilebilir, edilmelidir. Ancak “sağlık hizmetinin kamu ağırlıklı olması HS uzmanının verimliliğini artırır”. Halk sağlığı uzmanları her alanda çalışacak şekilde eğitim alıyor. İyi bir halk sağlığı uzmanına alanda birçok yerde ihtiyaç vardır. Buna karşın, şu anda SB merkez ve taşra örgütlenmesinde HS uzmanlarının durumu çok kötü durumdadır. Bırakın HS uzmanlarını, birçok ilde HS başkan yardımcıları hekim bile değildir. Bu durum, HASUDER SPİ çalışma grubu tarafından üretilen önceki raporlara bakıldığında daha önceki yıllara göre daha da kaygı verici boyutlara ulaşmıştır. Oysa ki, Türkiye için Halk Sağlığı uzmanlığı doğru bir stratejidir. Halk Sağlığı uzmanı alanda çok etkindir. Bu, dün de böyleydi, bu dün de böyledir. Halk Sağlığı uzmanı bölge sağlık yönetimi konusunda uzmanlaşmış tek sağlık profesyoneli. Bu bakışa, özellikle kamu sağlık hizmetlerinde büyük gereksinim vardır. Bu kaynağın israf edilmesi, bir kötü yönetim örneği sayılmalıdır. HS uzmanı olmadan bir ülkenin sağlık sistemi yürütülemez. Örneğin Azerbaycan’da HS uzmanı yoktur. Bu ciddi bir eksiklik yaratmaktadır, Azerbaycan’ın Halk sağlıkçılara büyük gereksinimi vardır. Halk Sağlıkçısının çalışmasının yaptığı katkı belki o gün dikkatten kaçır ama uzun erimde olumlu etkileri kalıcı olur. Bunu zaten bütün kamu sağlık yöneticileri bilir ancak çoğunlukla görmemezlikten gelmektedirler. Halk Sağlığı uzmanının

kamuda ve özellikle Sağlık Bakanlığı'nda istihdamı önündeki en ciddi engel, kamu yönetiminde "liyakat" sorunudur. Liyakat sorunu kamuda her alanda var olsa da Halk Sağlığı uzmanlığı bundan en fazla etkilenen alanların başında gelmektedir. Bunun en önemli nedeni sağlığın politikacılar için en kullanışlı "popülist uygulama alanlarından" birisi olmasıdır. Diğer bir nedeni de politikacıların popülist politikalarını alanda uygulatacak olan SB merkez ve taşra yöneticilerinin bu işi, sözlerini geçirebilecekleri yöneticileri aracılığıyla yapmalarınıdır. Bu ek ödmeden vaz geçmek onlar için zordur, bu nedenle Halk Sağlığı uzmanının özellikle taşra örgütünde uygun istihdamının karşısında bu yerel politik unsurlar da yer almaktadır.

Toplumdaki Halk Sağlığı çalışmaları sadece Halk Sağlığı uzmanı ile sınırlı değildir, olmamalıdır. Halk Sağlığı alanında çalışan Halk Sağlığı uzmanı ya da lisans üstü eğitimi olmayan birçok hekim ve hekim dışı sağlık çalışanı Halk Sağlığı alanında çok önemli sorumluluklar üstlenmekte ve başarılı olabilmektedir. Özellikle iş ve çevre sağlığı alanında çalışan hekim ve hekim dışı halk sağlıkçıları bütün dünyada olduğu gibi Türkiye için de dikkatten kaçmamalıdır. Halk Sağlığı uzmanının faaliyetleri ve etkinliği, sektör içinde ve sektörler arası işbirliğinde bu unsurlarla birlikte değerlendirilmelidir.

b-Halk Sağlığının tanıtımı, savunuculuğu ve Sağlık Bakanlığı teşkilatında uygun istihdam için Ne Yapmalı?

b1-Halk Sağlığının tanıtımı ve savunuculuğu için:

Halk Sağlığı uzmanı için "istihdam alanı" ile "Meslek/görev alanı" farklı şeylerdir. Çalışma alanı sadece istihdam alanı demek değildir. Hangi işi yaparsanız yapın Halk Sağlıkçı kimliğinizle istihdam edildiğiniz yerler dışında da etkin bir şekilde halk Sağlıkçı kimliğinizi toplumun yararına kullanabilirsiniz.

Halk Sağlığı uzmanı nitelikli sağlık hizmeti sunumu için çok önemlidir. Ancak bugün Türkiye'de Halk Sağlığı uzmanları Sağlık Bakanlığı'nda çalışmayı tercih etmemekte, çoğunlukla zorunluluk nedeniyle Sağlık Bakanlığı'nda çalışmaktadırlar. Yani SB ile HS uzmanları arasında -benzetme uygunsu- karşılıklı olumsuz bir duygudaşlık izlenmektedir. HS uzmanı mesleğinin yararı ve etkinliğine önce kendisi inanmalıdır. Kamu HS uzmanını istemese de küsmeye seçeneği yoktur. HS uzmanı bilgi birikimi ile onunla çalışmak istemelerini sağlamalıdır. Yani değişim istiyorsak içinde yer almalıyız ve değişimleri yapmak için çaba göstermeliyiz. Sağlık Bakanlığı'nın HS uzmanını tercih etmesi için alanda yönetici olarak çalışan bir pratisyen hekimden farkını ortaya koymamız gerekir. Bu da çalışarak olur. HS çalıştığında fark hemen ortaya çıkar. Yani bir kısır döngü içindeyiz, bu döngüyü kırma sorumluluğu başta Sağlık Bakanlığına düşse de HS uzmanı da bu konuda elinden gelenin daha fazlasını yapmak zorundadır. Yani Halk Sağlığı profesyonelleri, sorumlu oldukları alanı ve ilkelerini yeterince savunamamakta, alanına sahip çıkamamaktadır. Halk Sağlıkçıları, "Savunuculuk ve değiştiricilik" için sürekli çaba harcamak zorundadırlar. Otoriteyle sürekli çatışarak değil, Halk Sağlığı ilkeleri ışığında onun desteği ile çalışabilmeyi öğrenmeli, bu konuda çaba harcamalıdır. Sahada Sağlık Bakanlığının uzman olmayan yöneticilerine zaman zaman gözlenen "uzman düşmanlığı" ile HS uzmanlarının "uzman fetişizmi" dengesini iyi kurmalıdırlar. HS uzmanı, gurur-kibir ayrımını yapabilmelidir, nerede çalıştığımız önemli değildir. HS uzmanı, kamu-özel ayrımı yapmadan kendine güvenmelidir. Başkalarının söylediği inanmadığınız şeyleri yapmamalı, bilimsel gerekçelerden ayrılmadan ne yapmak doğruysa onun için proje geliştirmeli, onun peşinden koşturmalıdır.

Halk Sağlığının her şeyden önce tanıtıma ihtiyacı vardır. Gerek toplum gerekse sağlık sektörü içinde ve hatta diğer klinik branşlar arasında da Halk Sağlığının iyi tanıtıldığını düşünmüyoruz. Bu amaçla iletişim yöntemleri ve medya çok daha iyi kullanılmalıdır. Halk sağlığı üniversitelerde öğrenci, asistan ve akademisyenlerden başlayarak meslektaşlarımıza ve katkı vereceğimiz diğer sektörlerle de tanıtmamız gerekir. Ancak Halk Sağlığı eğitimi tıp bilişimi

eğitimi açısından oldukça zayıftır. Şu anda niversiteler sadece SB için uzman yetiştirmektedir. Bu hem doğru değildir hem de eğitimde yetersizliklere yol açmaktadır. Eğitmeden söz edilmişken, Türkiye’de HS uzmanı ve HS profesyoneli yetiştirmek için ‘‘Halk Sağlığı Enstitülerinin’’ de önemli işlevi olabileceğini unutmamak gerekir. Ayrıca, HS lisans-üstü dereceleri (MPH-PhD) tıp eğitimi ile entegre edilerek yaygınlaştırılmalıdır.

b2-Sağlık Bakanlığı teşkilatında uygun istihdam için:

HS uzmanının Sağlık Bakanlığında uygun istihdamı sorununun aşılabilmesi ancak ve ancak kesin hüküm içeren mevzuat düzenlemeleriyle mümkün olabilir. Halk Sağlığı uzmanının bu anlamda en önemli düşmanı, mevzuat metinlerindeki ‘‘tercihen’’ sözcüğüdür.’’ Sağlık Bakanlığı yöneticilik pozisyonları için atama kriterleri liyakate uygun olarak tercihen ifadesi olmadan halk sağlığı ve yönetim eğitimleri almış olanları kapsayacak şekilde mevzuata eklenmelidir. HS uzmanlık eğitiminde alan uygulamalarının yeterince yer almaması sonucunda HS uzmanının sahada yöneticilik yapmak için uygun donanımına sahip olmaması Sağlık Bakanlığında istihdam yetersizliği için öne sürülen yegne gerekeceğir. Halk Sağlığı uzmanının sahada çalışırken karşılaştığı sorunların, aldığı eğitimle yeterince örtüşmediği ve özellikle de iletişim eğitiminin yeterli olmadığı konusunda bir fikir birliği vardır. Bu kısmen doğru olsa da nedeni bir kısır döngüdür. Sağlık Bakanlığı, halk sağlığı uzmanlık eğitimine sahada yeterince destek olmamakta, uzman yetiştirmenin sorumluluğunu tamamen niversiteler üzerine atmaktadır. Oysaki sağlık alanında uzman yetiştirmede Sağlık Bakanlığına önemli bir sorumluluk düşmektedir. SB, uzmanlık eğitiminde sahada anabilim dallarına -eğitim ve işbirliği protokolleri ile- ne kadar destek verirse, HS’nın istihdamdaki niteliği o kadar artacaktır. Ülkemizdeki münferit uygulamalar buna en iyi kanıtı oluşurmaktadır.

c-HS Uzmanının Sağlık Bakanlığı dışındaki çalışma alanları

Bu alışma grubunun belirlediği konu başlığı ‘‘Halk Sağlığı uzmanının Alternatif alışma alanları’’ değil, ‘‘Entegre alışma alanları’’ olmalıdır. Halk Sağlığı uzmanı kesinlikle Sağlık Bakanlığı dışında da çalışmalıdır. Halk Sağlığı uzmanı, farklı bir bakış getirir ve çalışacağı alana katkı sağlar. Bunun için SB dışında da çalışmasında toplum açısından da yarar vardır. Halk Sağlıkçı her yerde olmalı ancak her şeyi yapmamalı, disiplinler arası ilişkileri yönetmelidir. Sağlık sektörü ister kamu sektöründe ister özel sektörde , nerede verilirse verilsin bir ‘‘kamu hizmetidir’’, ancak önemli olan ‘‘Halk Sağlığının -uzmanın değil- tanıtımıdır’’. Halk Sağlıkıların bilgi yelpazesi çok geniştir; kamu dışında da sağlık sektörünün ve diğer ilgili sektörlerin her alanında alışabilmelidirler.

Halk Sağlığı uzmanlarının -niversiteler dahil- SB dışındaki istihdamı önündeki en önemli engel maaşlardır. SB’nın -yönetici kadrolar dışındaki- birçok istihdam birimlerinde olduğu gibi diğer sektörlerde de Halk Sağlığı uzmanı için cazip demeler yapılmamaktadır. İstihdam için halk sağlığı uzmanının mutluluğuna odaklanmalıdır. Halk sağlığı uzmanı geliri, refahı arttığıca mutlu olur. Bu nedenle istihdamda gelire odaklanmak gerekir. Ancak en başta, HS uzman adaylarının Halk Sağlığı seçerken konuyu iyi bilmeleri ve içselleştirmeleri gerekir. Sonradan uyum zor olmaktadır.

HS Uzmanları, SB dışında diğer Hkmet kuruluşlarında (bakanlıklarda) alışabilmelidirler. Halk Sağlığı uzmanı her sektörde bulunmalıdır (Health in all Sectors -her bakanlıkta bir komisyon olsa içinde HS uzmanı da bulunmalıdır). Bakanlıkların hangi birimlerinde ve belediyelerde HS uzmanının istihdam edilmesinin yararlı olacağı bakanlıklar ve ilgili birimleri Ek 1’de sunulmaktadır.

c1-Üniversitelerde

Tıp Fakültelerinin HS anabilim dallarında HS uzmanlarının istihdamı önünde günümüzdeki en önemli engel ücretlerin düşüklüğüdür. Öte yandan, her ne kadar sadece Halk Sağlığının değil tüm tıp uzmanlık alanlarının sorunu olsa da liyakate dayalı olmayan akademik kadrolaşma da, kadrolaşmayı önleyerek nitelikli uzman yetiştirmeye engel olabilmektedir. Üniversitelerde Tıp Fakülteleri dışındaki (Sağlık Bilimleri Fakülteleri, Yüksek okullar ve Enstitüler gibi) birimlerde de Halk Sağlıkçı istihdamı üzerinde durulmalı ve özellikle enstitülerin güçlendirilmesi sağlanmalıdır. Halk Sağlığı uzmanlığı, HS profesyoneli üretiminde tek seçenek olmamalıdır.

c2-İş Sağlığı alanında

Katılımcılar İş Sağlığı alanında “fırsatlara” göre “güçlüklerin” daha fazla olduğunu, ama Halk Sağlığı bir misyon olarak görülürse “fırsatlar daha fazla” olacağını öne sürmektedir. İş sağlığı için Halk Sağlığı uzmanı olmaktan çok Halk Sağlıkçı olmak gerekir. Sağlık alanı iş sağlığı ile yeterince entegre değildir, entegre olursa bu alanda daha fazla Halk Sağlığı uzmanı çalışabilir, yararlı olabilir. Halk Sağlığının tüm özellikleri, iş sağlığı alanında uygulanması gerekir. Konuya bu bağlamda daha geniş bir çerçeveden bakmak gerekir. Halk Sağlığı uzmanı için çok zor olsa da otoriteden kaçış yoktur. İşyeri hekimliği yapan eski bir SB yöneticisi HS uzmanı, HS uzmanlarının vizyonunun genişlemesi gerektiğini söyleyerek: “Ancak ben iş sağlığı alanına geçtiğime pişman değilim: “devlet bize işverenden daha uzak, ben yine de hayalimin peşinden koştum”.” demektedir. OSGB’lerde mesul müdür Halk Sağlığı / İş Sağlığı uzmanı olmalı. Ayrıca Sendikalarda halk sağlığı/iş sağlığı uzmanlarının istihdamı mümkün olabilmelidir. İş sağlığı alanında çalışmak için çalışma bakanlığı iş müfettişliği önemli bir çalışma alanı olabilir. Hekim iş müfettişliği kadroları bulunmakta, İŞGÜM’de hekim kadroları bulunmakta fakat halk sağlığı uzmanı kadrosu bulunmamaktadır. Bu konu ele alınmalıdır.

c3-Çevre Sağlığı alanında

Çevre alanı giderek HS uzmanlarının terk ettiği alanlardan birisidir. HS uzmanlık eğitiminde çevre konusundaki yetersizlikler, uzmanların sahada da bu alandan uzaklaşmalarına neden olmuştur. Çevre yan dal uzmanlığı kısa vadede bir çözüm gibi görülmemektedir. HS uzmanları,

*Çevre Bakanlığında, “Çed gm ; Çevre Yönetimi GM “ ve Büyük Endüstriyel Kazalar (BEKRA) yönetmeliği kapsamında Rapor / Belge hazırlığı sürecinde... ve Çevre il müdürlüklerinde “,

*Turizm Bakanlığında, “Yeşil Otel Belgelendirmesi”

*Adalet Bakanlığında, “bilirkişilik” ve “ÇED raporlarında bilirkişilik”

*ÇED danışmanlık firmalarında, görev alabilirler.

ÇED yanında “SED değerlendirmelerinde” Halk Sağlığı uzmanlık becerisine ihtiyaç var. Ancak bu konuda Halk Sağlığı uzmanının da ek eğitime ihtiyacı vardır.

HS uzmanları, Uluslararası kuruluşlarda Çevre danışmanı olarak ücretli ya da gönüllü çalışma ile görev alabilirler. Ancak Çevre konusunda ÖZEL sektörde çalışmak RİSKLİ olabilir. Çevre alanı bir çatışma alanıdır, dolayısıyla Halk Sağlığı uzmanının çatışma yönetimi becerisi önemlidir. Bu özellik geliştirilmelidir. Ayrıca çevre mevzuatını izleme ve ona hâkim olmak önemlidir.

c4-Belediyelerde

Belediyeler, Halk Sağlığı uzmanı ya da Halk Sağlığı alanında lisansüstü derecesi olanların önemli ve ihmal edilmiş bir çalışma alanıdır. Bugüne dek, Halk Sağlığı alanında büyük sorumlulukları olan ve bunları her koşulda yerine getirmek zorunda olan belediyeler, genellikle Halk Sağlığı alanında el yordamıyla çalışmaktadırlar. Halk Sağlığı uzmanının eksikliği gerek

konvansiyonel yerel yönetim çalışmalarında gerekse Halk Sağlığı alanındaki yeniliklere entegrasyonda belediyelerimizin faaliyetlerinde önemli ölçüde hissedilmektedir.

HS uzmanının belediyelerde istihdamı için en önemli engellerden birisi “personel dağılım cetvellerinde” HS uzmanının yer almaması, yani kadro sorunudur. Bu durum kentsel nüfusun, dolayısıyla belediyelerin etki alanının çok daha sınırlı olduğu önceki yıllara ait bir sorundur. Şu anda belediyelerde, sağlık işleri müdürlüğü bünyesinde çok sınırlı sayıda pratisyen hekim kadrosu vardır. Belediyeler kadrolaşma ve istihdam açısından Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlıyken idari açıdan kısmen iç işleri bakanlığına da bağlıdır. Belediyelerde HS uzmanı veya Halk Sağlığı uzmanı istihdamı için planlı savunuculuk girişimlerine ihtiyaç vardır. Gerekirse -mevzuat düzeltilinceye dek-Belediye İktisadi Teşekküllerinde (BİT) Halk Sağlığı uzmanları istihdam edilebilir. Ancak burada da önemli engel düşük maaşlardır. Belediyelerde istihdam mümkün olduğunda, Halk Sağlığı asistanlarının saha eğitimlerinde belediyelere de yer verilmeli ya da var olan rotasyonlar daha da geliştirilmelidir. HS uzmanlarının belediyelerin hangi birimlerinde çalışabileceği Ek 1’de sunulmuştur. Olağan dönem belediye faaliyetleri yanında HS uzmanlarına, olağanüstü durumlarda sağlık hizmetlerinin planlanmasında büyük gereksinim vardır.

c5-Uluslararası kuruluşlar ve dış ülkelerde

Uluslararası kuruluşlarda, özellikle Dünya Sağlık Örgütünde Halk Sağlığı Uzmanı olmak büyük bir prestijdir. Gerek DSÖ merkez teşkilatında gerekse ülke ofislerinde ağırlıklı olarak Halk Sağlığı uzmanları ya da ilgili yan dal uzmanları görev yapmaktadır. Türkiye’nin yetiştirdiği HS uzmanlarının uluslararası kuruluşlarda çalışması için önündeki en önemli engel, yeterli mesleki donanım, iletişim becerisi ve özgüven yanında “İngilizce yeterliliğidir”. Bunun aşılması gerekir. Örneğin DSÖ ‘nün yurt dışı uzmanlar için Türkiye’ye ayırdığı kota hiçbir zaman dolmamıştır. Günümüzde buna özellikle Türki cumhuriyetlerdeki HS uzmanı (kamuda ve üniversitelerde) istihdamı da eklenebilir. Sadece DSÖ’de değil, Birleşmiş Milletlerin hemen tüm alt kuruluşlarında halk sağlığı uzmanları görev alabilir. Bunların başında Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO) gelmektedir.

c6- Araştırma Danışmanlığı alanında

Halk Sağlığı Uzmanının araştırma danışmanlığı, proje yazma, kaynak sağlama yöntemleri, planlama ve analiz becerisi üzerine temellenir. Bu konudaki istihdam için uygun yapılara,

- *Kamu (Ar-GE) projeleri,
- *Yerel yönetim projeleri,
- *Sivil toplum Kuruluşları projeleri
- *Kamuoyu araştırma kuruluşları
- *Dijital medya ve Web tabanlı diğer kuruluşlar
- *Dışardan özel bireysel danışmanlık hizmetleri

örnek olarak verilebilir.

c7-Sivil toplum kuruluşlarında

HS uzmanı çeşitli alanlarda Ulusal ve Uluslararası sivil toplum örgütlerinde istihdam edilebilir. Bunların başında “proje yönetimi, çevre ve sosyal bilim alanları gelir. HS uzmanının -her ne kadar eğitimde uygulamalar yetersizse de- eğitim altyapısı gereği çevre konusunda çalışma kapasitesi yüksektir. Sivil toplum kuruluşlarında başta çevre, göçmen sağlığı, üreme sağlığı gibi halk sağlığının diğer alanlarında alanında ücretli ya da gönüllü çalışma mümkündür. Sivil toplumda özellikle çevre ve göçler konusunda HS uzmanına ÇOK ihtiyaç vardır. Sivil toplumda

“temiz hava platformu” gibi gruplara önderlik etme vb konularda Halk Sağlıkçılarının yetkinliği de önemlidir. Günümüzde birçok Halk Sağlığı uzmanının istihdam edildikleri kuruluşlar dışında da bu gönüllü kuruluşlara kendi alanlarında önderlik ettiklerini, önemli katkılar sağladıklarını da görüyoruz.

c8-Diğer olası istihdam alanları

HS uzmanının eğitimi, bunlar dışında Okul Sağlığı hizmetlerinde ve Ulusal veya uluslararası Sağlığı Geliştirme projelerinde de doğrudan ya da proje temelli istihdamı mümkün olabilir. HS uzmanları cezaevi kurullarında da görev alabilirler.

IV- Sonuç

Halk Sağlığı uzmanlık eğitimi, Halk Sağlığı uzmanlarının Sağlık Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatında sürekli kadrolarda ya da Ar-Ge birimlerinde proje bazlı yönetici olarak görev almalarına uygun içeriktedir. Halk Sağlığı uzmanlarının ve diğer Halk Sağlığı disiplinlerinde diploma almış olan sağlık personelinin SB teşkilatında etkin konumda çalıştırılmaması sağlık-insan-gücü kaynak israfı anlamına gelir. Gelişmiş ülkelerde Halk Sağlığı Uzmanları ve ilgili alt dal uzmanları kamuda en etkin ve verimli konumlarda çalıştırılmaktadır. Halk Sağlığı uzmanı yetiştirmeyen gelişmekte olan ülke örneklerinde, bu eksikliğin büyük bir sağlık yönetimi zaafına yol açtığı izlenmektedir. Türkiye'nin kendi kaynaklarıyla yetiştirdiği Halk Sağlığı insan-gücünü daha fazla heba etmeye tahammülü yoktur. Türkiye'de koruyucu sağlık hizmetlerine tekrar öncelik verilmesi, kamuda HS uzmanlarının etkinliğini de daha görünür kılacaktır. HS uzmanlık eğitimi veren üniversitelerde akademisyen kadrolarına olan tercih giderek düşmekte, bunun sonucu olarak da nitelikli eğitici bulmakta güçlük çekilmektedir. HS uzmanı yetiştiren akademik kadroların liyakata uygun seçimi ve istihdamı sağlanmalı, akademisyenlerin özlük hakları geliştirilmeli, istihdam özendirilmelidir.

Halk Sağlığı uzmanına önemli ölçüde Sağlık Bakanlığı teşkilatında ihtiyaç varsa da, uzmanlık eğitim becerileri, HS uzmanının SB dışındaki Kamu, Özerk ve Özel kuruluşlarda da çalıştırılmasına uygundur. Halk Sağlığı disiplininin sektörler arası eşgüdüm zorunluluğu bunun en önemli gerekçesidir. HS uzmanının, kamuda hemen bütün Bakanlıklarda ve özellikle de başta büyük kentler olmak üzere Belediyelerde istihdam edilmesi, bu kuruluşların sağlık hizmeti veren kuruluşlarla eşgüdümü açısından çok önemlidir. HS uzmanlığı ve ilgili HS dallarından derece almış olan Halk Sağlıkçılarının sivil toplum ve özel kuruluşlarında görev alması, bu kuruluşlarının da daha planlı ve verimli çalışmalarına yardımcı olacaktır. SB dışındaki kamu ve özel kuruluşlar, HS uzmanları için alternatif değil “tamamlayıcı” çalışma alanları olarak kabul edilmelidir. Diğer taraftan HS uzmanlığının evrensel bir disiplin olması, Türkiye'de yetişen HS uzmanlarının uluslar-arası kurum ve kuruluşlarda çalışması için de uygundur.

Halk Sağlıkçılarının SB bünyesinde etkin ve verimli istihdamının önündeki en önemli engel HS uzmanı istihdamında “mevzuat düzenlemeleri ile ilgili eksiklikler” ve kamudaki “liyakat sorunudur”. HS uzmanının SB dışındaki istihdamını kamu ve özel kuruluşlar olarak ikiye ayırırsak, kamuda, SB dışındaki istihdamın sağlanması için başta Belediyeler olmak üzere diğer kamu kuruluşlarında kadro düzenlemelerine (PDC'lerinde gerekli düzenlemelerin yapılmasına) gereksinim vardır. Ulusal ya da uluslar-arası özel kuruluşlardaki istihdam da HS uzmanlarının bilişim ve iletişim becerisi ve proje temelli eğitiminin geliştirilmesi ve İngilizce sorununun çözümü ile mümkün olabilir. HS uzmanlarının BM ve ilgili kuruluşlarda Türkiye kotasının hiçbir zaman doldurulmamasının altında İngilizce becerisi önemli bir engel gibi görünmektedir. HS uzmanının kamuda Belediyelerde ve kamu dışındaki istihdamı için Halk Sağlığının savunuculuğu ve tanıtımı konusunda HS uzmanlarının ve meslek örgütlerinin programlı bir tanıtım faaliyetine girişmeleri yararlı olacaktır. Ancak bugün Halk sağlığı uzmanları zaman

zaman işlevsiz bırakılmaları sonucunda mesleki ilgililerini yitirmeye başlamışlardır. Bu uzmanlık alanı için ciddi bir risk oluşturmakta, gençlerin alanı tercih etmelerine engel oluşturabilmektedir. HS uzmanı merak etmeli ve soru sormalı, kendisini mesleki ve toplumsal duyarlılıklar açısından geliştirmelidir.

Ek-1: Bakanlıklarda/kurumlarda ve belediyelerde Halk Sağlığı uzmanlarının olası istihdam birimleri

1- Bakanlıklar;

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
 - * Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü ÇED İzleme ve Çevre Denetimi Dairesi Başkanlığı
 - * Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü Sıfır Atık ve Atık İşleme Dairesi Başkanlığı
- Tıbbi ve Özel Atıklar Şube Müdürlüğü
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
 - *İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü
 - *Sosyal Güvenlik Kurumu
 - * Genel Sağlık Sigortası Genel Müdürlüğü
 - İlaç Daire Başkanlığı
 - Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı
 - >Yatarak Tedavi Hizmetleri Şube Müdürlüğü
 - >Ayaktan Tedavi Hizmetleri Şube Müdürlüğü
 - Sağlıkta Kaynak Yönetimi Daire Başkanlığı
 - >Fiyat Analizi Ve Sağlık Teknolojileri Şube Müdürlüğü
 - >Global Ödemeler Şube Müdürlüğü
 - >Yersiz Ödemeler Şube Müdürlüğü
 - Tıbbi Cihaz Daire Başkanlığı
 - Yurt Dışı Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı
 - Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
 - *Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
 - Sosyal Hizmet Merkezleri

2-Büyükşehir Belediyesi/Belediyeler;

- *Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı
 - >Çevre Sağlığı Şube Müdürlüğü
- *Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
 - >Aile ve Toplum Hizmetleri Şube Müdürlüğü
 - >Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Şube Müdürlüğü
- *Sıfır Atık Dairesi Başkanlığı
- * Sağlık Daire Başkanlığı (Sağlık işleri DB)
 - > Sağlık Hizmetleri Şube Müdürlüğü
 - > İş Sağlığı ve Güvenliği Şube Müdürlüğü
- * Çevre Koruma, Sıfır Atık ve İklim Değişikliği Daire Başkanlığı
 - > Sıfır Atık Yönetim Şube Md.
 - >Çevre Sağlığı Şube Md.

3-Kurumlar

TÜİK
AFAD

Ek-2: HASUDER-SPI (Sağlık Politikaları ve İstihdam) Çalışma Grubu Halk Sağlığı Uzmanları Görev Tanımı ve İstihdamı - Çevrimiçi Çalıştay Programı (8 Mayıs Cumartesi 2021)

PROGRAM

Saat	Başlık	Konuşmacı
09.00-09.10	Açılış-HASUDER Adına	Pınar Okyay
09.10-09.15	Açılış-SPI Adına	Bülent Kılıç
09.15-09.30	Halk Sağlığı Uzmanları Envanteri Güncel Durum	Metin Gümüş
09.30-09.40	Küçük Grup Çalışmaları İçin Bilgilendirme ve Gruplara Ayrılma	Bülent Kılıç

Küçük Çalışma Grupları:

09.45-12.30 ve 13.30-14.00

	Çalışma Konusu	Ön Raportör	Moderatör
Grup-1	Halk Sağlığı Uzmanları Görev Tanımı	Mithat Temizer	Zafer Öztekin
Grup-2	Halk Sağlığı Uzmanları Çalışma Alanlarıyla İlgili Mevzuat Düzenlemeleri	Erdem Erkoyun	Bülent Kılıç
Grup-3	Halk Sağlığı Uzmanları Yeni Çalışma Alanları	Lütfi Saltuk Demir	Erhan Eser

Tartışma Oturumu: 14.00-18.30

Moderatör: Bülent Kılıç

Raportör: Erdem Erkoyun

	Sunum/Tartışma
14.00-14.15	Grup-1: Halk Sağlığı Uzmanları Görev Tanımı Çalışma Grubu Sunumu
14.15-15.15	Tartışma
ARA	
15.30-15.45	Grup-2: Halk Sağlığı Uzmanları Çalışma Alanlarıyla İlgili Mevzuat Düzenlemeleri Çalışma Grubu Sunumu
15.45-16.45	Tartışma
ARA	
17.00-17.15	Grup-3: Halk Sağlığı Uzmanları Yeni Çalışma Alanları Çalışma Grubu Sunumu
17.15-18.15	Tartışma
18.15-18.30	Dilek ve Temenniler

Rapora sonradan katkıda bulunanlar:

İsim-Soyisim	Görev unvanı	Kurumu
Caner Baysan	Halk Sağlığı Uz.	Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Ceyda Şahan	İş ve Meslek Hst. Uz.	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Elif Altundaş Hatman	İş ve Meslek Hst. Uz.	Yedikule Göğüs Hst. ve Göğüs Cer. EAH
İlker Adıgüzel	Halk Sağlığı Uz.	Kemalpaşa İlçe Sağlık Müdürlüğü
Metin Gümüş	Halk Sağlığı Uz.	Alaşehir İlçe Sağlık Müdürlüğü
Umut Otlı	Halk Sağlığı Uz,	Demirci İlçe Sağlık Müdürlüğü